

OSVOBOZENÍ ČESKOSLOVENSKA A RUMUNSKÁ ARMÁDA

V minulosti byly ve všech oblastech lidského dění četné vztahy mezi rumunskými a našimi národy. Profesor J. Macůrek je jedním z těch vědeckých pracovníků, jenž věnoval mnoho úsilí, aby zachytil ony vzájemné vztahy v celém toku dějin.¹ V posledním půl století se obě země velmi sblížily díky úzkým stykům politickým, hospodářským i kulturním. Nemůžeme se na tomto místě věnovat podrobnějšímu výčtu všeho toho, co spojovalo v posledních padesáti letech národy obou zemí. Jako příklad dobrých vztahů uvádíme pomoc rumunských jednotek při prvních krocích našeho státu v říjnu 1918 a úzkou spolupráci ve všech směrech v letech mezi dvěma světovými válkami. V době největšího ohrožení Československa nacistickým Německem v roce 1938, v předvečer Mnichova, byla to rumunská veřejnost, která mu poskytla největší možnou morální pomoc. O pomoci nejvyšší, při vyhnání nacistických okupantů z našeho území, kterou poskytl našim národům rumunský lid, budeme psát v tomto, krátkém příspěvku.

O účasti rumunských vojsk v bojích proti nacistickým armádám na československém území nebyla z naší strany napsána ještě vyčerpávající studie.² V Rumunsku vyšlo v poslední době několik pozoruhodných knih, v nichž jsou osvětleny mnohé otázky spojené s účastí rumunské armády v bojích na Slovensku na přelomu roku 1944/45 a v zimě 1945 i na Moravě na jaře 1945.³

¹ Vedle řady studií bude to rozsáhlá kniha o vztazích mezi našimi národy, která je připravena k tisku.

² Viz např. Z. Konečný, P. Beneš, F. Mainuš, Rumunská armáda v bojích za našu slobodu, Banská Bystrica 1963; Z. Konečný—F. Mainuš, Prietenia cehoslovaco-română (File din cronici de război), Bukurešť 1969.

³ I. Popescu-Puțuri, Gh. Zaharia, Contributia României la victoria asupra fascismului, Bukurešť 1965; P. Constantinescu-Iași, La contribution de la Roumanie à la victoire sur le fascisme, Bukurešť 1965; Armata română în războiul antihitlerist, Bu-

V době druhé světové války se československá veřejnost dovídala o událostech na frontách a v zahraničí zejména prostřednictvím cizích rozhlasových stanic. Zprávy z protektorátního tisku a rozhlasu, popř. z komunikačních prostředků na Slovensku byly přijímány s velkou rezervou. V létě 1944 po velkých úspěších Rudé armády po celé délce východní fronty, po jejím impozantním postupu v Bělorusku a proniknutí do Polska a na hranice Východního Pruska, došlo k velkému vzepětí protifašistických sil v Rumunsku. Na rumunských hranicích se chystala Rudá armáda k velkému útoku. Den 23. srpen, počátek protifašistického povstání rumunského národa, se stal nejdůležitějším předělem v moderních rumunských dějinách. Toho dne byl svržen režim, jenž uvrhl rumunský národ do neštěstí, když se spojil s fašistickým blokem a zavlékl zemi do války proti Sovětskému svazu a členům protifašistické koalice. Tato zločinná politika přinesla rumunskému národu obrovské škody. Tisíce Rumunů vykrvácelo za cizí zájmy na pláních Ukrajiny. Rumunské národní hospodářství bylo doslova drancováno nacistickými hospodářskými experty. Rumunská nafta byla hlavní surovinou pro německou bleskovou válku.⁴

Povstání proti režimu, jenž dovedl zemi na pokraj katastrofy nevídaných rozměrů, a proti jeho nacistickým spojencům se účastnily tisíce rumunských občanů. Jen vojenské jednotky, které povstaly a účastnily se v bojích s německými a maďarskými oddíly, čítaly 37 divizí o počtu asi 460 000 mužů. Po těžkých bojích s útočícími německými jednotkami, zvláště v Bukurešti a Ploješti, německá vojska se musela stáhnout pod údery rumunských a sovětských vojsk z valné části Rumunska. Ale trvalo ještě několik měsíců, než bylo celé Rumunsko osvobozeno od nepřátelských vojsk.⁵

Na podzim 1944 účastnily se rumunské jednotky v rámci 2. ukrajinského frontu těžkých bojů v Maďarsku. O událostech v srpnu 1944 i o boji rumunského národa proti nacistickému Německu se československá veřejnost dověděla ze zahraničních pramenů i ze zpráv kontrolovaných Berlínem, ať už protektorátních nebo slovenských. Přijímala se sympatiemi zvěsti o událostech v zemi, k níž dřívější přátelské vztahy zanechaly u nás mnoho kladných reminiscencí. Na sklonku roku 1944 se proboujaly na československé území první rumunské jednotky. Bylo to dne 18. prosince, kdy příslušníci 90. pěšího pluku ze 4. rumunské armády dosáhli československých hranic v oblasti Rožňavy.⁶ Od toho dne až do 12. května 1945, kdy i na našem území ustal poslední odpor německých jednotek, bojovali rumunští vojáci na Slovensku i na Moravě a zakončili svou bojovou cestu ve východních Čechách. Síla rumunských vojsk, které se účastnily bojů na našem území, byla značná. Byly to dvě armády, první a čtvrtá, jež měly 16 divizí, z nichž 12 bylo pěších a 4 jezdecké. Dále tu byl nasazen letecký sbor, divize protiletadlového dělostřelectva, tankový pluk a silné

kurešť 1965; A. Banța, C. Nicolaue, Gh. Zaharia, Rumynija v antigitlerovskoj vojne, Bukurešť 1970; Gh. Zaharia, D. Tușu, P. Gavrilescu, M. Dogaru, C. Mindru, În numele libertății și prieteniei, Bukurešť 1970.

⁴ P. Constantinescu-Iași, L'insurrection d'août 1944, Revue d'histoire de la deuxième guerre mondiale, No. 70, 1968; I. Cupșa, La contribution de la Roumanie à la défaite de l'Allemagne, tamtéž.

⁵ Rumynija v antigitlerovskoj vojne, str. 75 n.

⁶ În numele . . . , str. 61.

jednotky ženijního a železničního vojska. Celkem čítaly rumunské síly bojující na československém území okolo 250 000 mužů.⁷

Ve druhé polovině prosince 1944, kdy se probjovaly první oddíly rumunské armády na hranice našeho státu, vedly armády 2. a 4. ukrajinského frontu krvavé boje na východním a jižním Slovensku. Ve slovenských horách zuřil nelitostný partyzánský boj. Situace nacistického Německa byla kritická. Jeho armády utrpěly v předchozích měsících řadu vážných neúspěchů na východní i západní frontě. Spojenecká vojska dosáhla předválečných německých hranic. Ani zoufalá ofenzíva v Ardenách nemohla zvrátit sled událostí, vedoucích ke konečné porážce. Fašistická koalice se zcela rozpadla a zbytky loutkového fašistického režimu v sousedním Maďarsku se hroutily pod údery vítězných vojsk sovětských a rumunských.

Čtvrtá rumunská armáda, která se probjovala na naše území, postupovala v nepříznivých povětrnostních a terénních podmínkách, ve vysokém sněhu, v metelicích a mrazu, dvěma směry. Jednak na Rožňavu, jednak směrem na Košice.⁸ Už první kroky na československém území byly pro rumunské vojáky, obdobně jako pro vojáky Rudé armády, více než těžké a vyžadovaly si citelné krvavé oběti. Na starých československo-maďarských hranicích byly vybudovány silné opevněné linie, do nichž byly pojaty jak staré betonové pevnůstky vybudované na ochranu našich hranic, tak polní opevnění připravovaná v předchozích týdnech. Jeden z prvních těžkých bojů svedli vojáci 3. pěšího pluku o vesnici Turnu n. Bod. Vyháněli nepřítele z každého domu a odrazili řadu zuřivých protiútoků.⁹ Na konci prosince 1944 byla 4. rumunská armáda nasazena na styku mezi 2. a 4. ukrajinským frontem a nelze se divit, že německé velení se s obrovským úsilím pokoušelo zabránit spojení obou frontů. Na počátku roku 1945 osm divízi 4. rumunské armády a vojska 53. sovětské armády zlomily nepřátelskou obranu a osvobodily dne 23. ledna Rožňavu.

Část 1. rumunské armády — 4. armádní sbor, jenž byl tehdy začleněn do 27. sovětské armády, se účastnil od konce prosince 1945 bojů v oblasti Lučence. V noci na 1. leden 1945 překročila československé hranice rumunská divize Tudor-Vladimirescu-Debretin, složená z dobrovolníků a zformovaná na území Sovětského svazu.¹⁰

V polovině ledna 1945 zahájilo sovětské vrchní velení obrovskou útočnou operaci, jíž se účastnila vojska několika frontů, od Baltického moře až po Karpaty. Také 4. ukrajinský front, soused 2. ukrajinského, spolu s jeho pravým křídlem zahájil rozsáhlé akce. Na pravém křídle 2. ukrajinského frontu, jak bylo uvedeno výše, byla nasazena 4. rumunská armáda. Po celý leden, v únoru i v březnu tato rumunská armáda a od poloviny ledna i 1. rumunská armáda, která byla jako celek přeložena na naše území, účastnily se vyčerpávajících bojů. První rumunská armáda útočila v horském masivu Javoriny a 4. armáda v Nízkých Tatrách.¹¹

⁷ Rumynija v antigitlerovskoj vojne, str. 241 n. Viz také Contributia României..., str. 89 n.

⁸ Rumynija v antigitlerovskoj vojne, str. 194.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Rumunská armáda v bojoch..., str. 20.

¹¹ Rumynija v antigitlerovskoj vojne, str. 199 n.

Boje ve slovenských horách byly nesmírně obtížné. Nepřítel využíval dovedně příhodného terénu k vybudování obrany. Jeho děla a minomety i kulometná hnízda na svazích kopců ovládala celé okolí a kontrolovala každý pohyb vojsk a techniky. Zima v roce 1945 byla bohatá na srážky. Vysoká vrstva sněhu znemožňovala rychlejší přesuny zvláště v horském terénu, kde bylo málo silnic, a ty byly ještě pod ostřelem nepřítele. Zásobování vojsk municí a potravinami bylo velmi obtížné. Bojovalo se ve dne i v noci, aby nepříteli nebyl poskytnut čas na přeskupení sil a aby jeho pevně vybudovaná obrana byla snáze rozbita. Rumunské jednotky, stejně jako vojska sovětská, se setkaly s fanaticky se bránícím protivníkem, jenž ustupoval jen v nejkrajnějším případě. Většinu jeho opěrných uzlů bylo třeba úplně zničit, zpravidla bojem zblízka. Nejkrvavější střetnutí se odehrála při prolamování nepřátelských opevnění v pohoří Javoriny v okolí Oremova Lazu a Senohradu. Rumunská 1. armáda a její sousedé – sovětská 53. a 40. armáda – dostaly za úkol překonat nepřátelská opevnění, překročit pohoří Javoriny a dosáhnout řeky Hronu západně od Zvolena. Boje, které tu sváděly rumunské a sovětské jednotky, si vyžadovaly od velitelů i vojáků nesmírnou vůli, odhodlanost a vytrvalost. Ztráty byly vysoké. Po dlouhých a krvavých bojích zdolaly rumunské divize nepřátelská opevnění na Oremovu Lazu.¹² Stejně krvavé boje sváděli rumunští vojáci při průlomu silného nepřátelského opevněného prostoru u Senohradu. Po celých 35 dní se rumunské divize probíjely pohořím Javoriny. Dne 20. března 1945 dosáhla vojska 1. rumunské armády Hronu, když předtím musela prolomit druhou silnou opevněnou linii u Dobré Nivy. Zvláště krvavé boje se odehrály při osvobození Dubové. V nich se vyznamenali příslušníci 13. pluku, kteří zničili několik nepřátelských kulometných hnízd a zajali mnoho nepřátelských vojáků. Sami však utrpěli rovněž těžké ztráty.¹³ V bojích v pohoří Javoriny a na přístupech k řece Hronu ztratila 1. rumunská armáda okolo 15 000 mužů mrtvých a raněných. Dosáhla však bezesporu pozoruhodných úspěchů. Při bojích u Dobré Nivy museli rumunští vojáci odrazet nesčetné nepřátelské protiútoky. Zvláště nebezpečné a zuřivé byly protiútoky za podpory tanků. V jednom z mnohých se nepřátelským tankům podařilo vklínit se do obrany, kde velel poručík Tudor Bebanu. Ze všech stran obklíčení bojovali rumunští vojáci v čele se svým důstojníkem bez protitankových zbraní a podařilo se jim zdržet nepřátelský postup do příchodu posil. Většina obránců však i se svým velitelem podlehla v nerovném boji.¹⁴ Bojů v pohoří Javorina se účastnila také divize Tudor-Vladimirescu, která osvobodila řadu obcí a na Hronu mimo jiné i Žarnovicu.¹⁵

Zatímco 1. rumunská armáda krok za krokem lámala nepřátelskou obranu na Javorině, 4. armáda pokračovala v útoku na západ, aby si otevřela cestu do údolí Hronu. Později byly všechny její síly přesunuty do údolí Slatiny. Tam spolu se 40. sovětskou armádou se účastnila osvobo-

¹² In numele..., str. 123. Rozkaz velitele 1. rumunské armády o osvobození obcí v okolí Oremova Lazu ze dne 26. 2. 1945.

¹³ Rumunská armáda v bojích, str. 27.

¹⁴ Rumynija v antigitlerovskoj vojne, str. 213.

¹⁵ In numele..., str. 130. Výtah z operačního deníku divize Tudor-Vladimirescu z 19. 3. 1945.

zovacích bojů o Zvolen. Velmi krvavé boje se rozvinuly u Viglaše a Zvolenské Slatiny. V nich se zvláště vyznamenaly jednotky 21. rumunské divize.¹⁶ Ta dosáhla pozoruhodných úspěchů i při bojích v bezprostředním okolí Zvolena.¹⁷ Postup sovětské 40. a 4. rumunské armády podporoval rumunský letecký sbor. Jen za jediný den, dne 25. února, svrhli rumunští letci v prostoru úderu 40. sovětské armády na nepřítele 35 tun bomb a způsobili mu značné škody na živé síle i na bojových prostředcích. V tomto dni sestřelili rumunští stíhači dva nepřátelské letouny.¹⁷ Ztratili však nejlepšího letce-stíhače z 9. stíhací skupiny, seržanta Trajana Dirjanu. Nad Detvou, při ochraně svých bombardovacích letadel, byl napaden několika německými stíhačkami. Podařilo se mu sestřelit jeden nepřátelský letoun, ale jeho stroj byl zasažen a začal hořet. Těžce raněný rumunský pilot zavedl svůj hořící stroj na jednu nepřátelskou pevnůstku a zničil ji. Jeho hrdinský čin vysoce ocenilo velitelství sboru.¹⁸

Dne 19. března začaly sovětská 40. a rumunská 4. armáda nové údery, jejichž cílem bylo osvobození oblasti Banské Bystrice. Pak čekal vojáky přechod přes Velkou Fatru. Velký nepřítel bojujících vojsk v předchozích měsících – zima – už ustupoval. Na horských hřbetech sice ležela ještě vrstva sněhu, ale v údolích již začínalo jaro. Sedm rumunských a tři sovětské divize začaly zužovat kruh okolo Banské Bystrice, významného střediska průmyslového a centra Slovenského národního povstání. Rumuni osvobodili Sliac, Badín a dlouhou řadu vesnic. Nepřítel se úporně bránil. Dne 23. března se sovětské a rumunské jednotky přiblížily z několika stran k samotnému městu. Příští den se do Banské Bystrice probili od jihovýchodu vojáci sovětské a od severovýchodu příslušníci 9. rumunské pěší divize. Během 25. března bylo celé město osvobozeno. Vojska 4. rumunské armády byla za své úspěchy jmenována v rozkaze vrchního sovětského velitelství a také na jejich počest zazněly v Moskvě v 21 hodin salvy vítězství.¹⁹ Po osvobození Banské Bystrice postupovaly sovětsko-rumunské divize ve směru na Velkou Fatru. Tu znovu, jako několikrát v předchozích měsících, poskytovali osvoboditelským vojskům velikou pomoc českoslovenští partyzáni. 11. rumunská pěší divize navázala dne 6. dubna spojení s příslušníky čs. armádního sboru u Ružomberku. Pak rumunská vojska osvobozovala údolí Turca a dne 11. dubna vstoupila do Martina. Tam se znovu dostala do kontaktu s jednotkami čs. armádního sboru. Sovětské a rumunské divize byly za své úspěchy v těchto dnech jmenovány dvakrát v rozkazech sovětského vrchního velitelství a na jejich počest znovu zněly v Moskvě slavnostní salvy.²⁰

Ve dnech, kdy vojska 2. ukrajinského frontu začala veliký úder, 1. rumunská armáda začala své akce na řece Hronu. Překročila tuto nesnadnou překážku a už 3. dubna spolu se sovětskými divizemi se přepravovala přes řeku Nitru a postupovala na západ. Také při překonávání Hronu poskytli

¹⁶ Rumynija v antigitlerovskej vojne, str. 216 n.

¹⁷ Tamtéž, str. 218.

¹⁸ In numele . . . , str. 434.

¹⁹ Rumynija v antigitlerovskej vojne, str. 220; In numele . . . , str. 153, Rozkaz nejvyššího sovětského velitelství podepsaný Stalinem.

²⁰ Tamtéž, str. 214. Rozkaz sovětského vrchního velitelství ze 3. 4. 1945. Také str. 219.

rumunským vojskům značnou pomoc naši partyzáni a civilní obyvatelstvo, které pomáhalo zvláště při obnově zničených komunikací. Velkého úspěchu dosáhla 2. rumunská horská divize, která v noci ze 4. na 5. duben osvobodila Bánovce n. Bebr., které byly významným opěrným bodem v nepřátelské obraně.²¹ Dne 7. dubna bylo osvobozeno útočícími sovětsko-rumunskými vojsky Nové Mesto n. Váhom. Nepřítel ustupoval, ale v cestě osvoboditelským vojskům stála vážná překážka, a tou byly Bílé Karpaty. Díky velkému skoku sovětských armád, které počátkem dubna dosáhly řeky Moravy u Lanžhota a Hodonína a vážně ohrožovaly německá vojska, která ještě byla v údolí Váhu, podařilo se jednotkám 1. rumunské armády snadněji překonat tuto překážku a zdolat hornatý terén na slovensko-moravském pomezí a účastnit se osvobozování moravských měst a vesnic. První rumunští vojáci vstoupili na moravskou půdu u obce Strání a postupovali dále ve směru na Strážnici, Veselí a k Ostrohu, který osvobodili 26. dubna. Mezitím 4. rumunská armáda překročila Malou Fatru a dostala se do prostoru Trenčína, jenž byl osvobozen vojsky 40. sovětské armády. Část rumunských divizí byla včleněna do této armády a spolu s ní přecházela Bílé Karpaty.

Rumunské divize osvobodily desítky obcí v okolí Uherského Brodu a také samotné město. Vypudily nepřitele také z Hulína a Holešova. Vojska 2. ukrajinského frontu dosahovala v těchto dnech velikých úspěchů. Byla osvobozena část Moravy, nepřítel byl nucen stahovat svá vojska a utrpěl velké ztráty. Dne 26. dubna bylo osvobozeno Brno. Sovětské velení hodlalo úderem na sever k Vyškovu a Prostějovu vstříc pronikajícím 4. ukrajinskému frontu ohrozit nepřátelská vojska, která stále ještě držela veliké území mezi oběma sovětskými fronty, sahající ještě na východní Moravu. Hlavní tíhu tohoto útoku nesly 53. sovětská a 1. rumunská armáda, které se probíjely ve směru na Vyškov a Prostějov. Místy docházelo k těžkým bojům. Více než týden bojovali rumunští vojáci o Klenovice na Hané. Odrazili řadu nepřátelských protiútoků podporovaných tanky. Krvavé boje se rozvinuly také v okolí Kojetína a při osvobozování Kroměříže. Osvobození okolí Kroměříže začalo 1. května, kdy rumunské 10. a 19. divize začaly útočit od Koryčan, Brankovic a Nemochovic. Zvláště urputné boje se rozpoutaly o Rataje. Nepřítel se zarputile bránil, maje na paměti důležitost tohoto prostoru pro zajištění ústupových cest na západ. Přesto byla už 4. května osvobozena Kroměříž a řada okolních obcí.²²

Na počátku května 1945 provedlo sovětské vrchní velení tzv. pražskou operaci, již se účastnila vojska tří sovětských frontů. Při přípravě tohoto posledního velkého úderu byly provedeny rozsáhlé přesuny vojsk i v sestavě 2. ukrajinského frontu. Také 1. rumunská armáda byla přesunuta do blízkého okolí Brna a nasazena do bojů s německými jednotkami, které se uchytily v nejbližším okolí města, zejména na jeho severních a západních přístupech. V lesích u Jehnic, Vranova a Kuřimi bojovali rumunští vojáci na počátku května se zoufale se bránícími německými oddíly. Rumunská 4. armáda byla v rámci příprav na pražskou operaci obrácena

²¹ Rumunská armáda v bojoch..., str. 35. Bánovce jsou klíčem k Trenčínu a na střední Pováží.

²² In numele..., str. 228.

na sever ve směru na Prostějov, aby pomáhala uzavřít výstup, jenž stále byl mezi vojsky 2. a 4. ukrajinského frontu. Těžký boj byl sveden o Prostějov, v jehož okolí bojovaly vedle sovětských také rumunské pluky.²³

Obě rumunské armády se zúčastnily posledních bojů na našem území s nepřítelem, jenž neuposlechl nařízení o všeobecné kapitulaci a všemi prostředky se pokoušel probít si cestu na západ a vzdát se vojskům západních spojenců. Krvavý boj svedly rumunské oddíly 9. května v lesích u Kuřimi. Jediná rumunská divize spotřebovala tam v tomto jediném dni 700 dělostřeleckých granátů a na 30 000 kusů jiného střeliva.²⁴ Také v několika následujících dnech se rumunští vojáci na svém postupu Českomoravskou vysočinou setkávali s německými jednotkami, které odmítly kapitulovat, a docházelo ke krvavým srážkám, jež si vyžádaly mnoho obětí v době, kdy Evropa již oslavovala konec války. Rumunské divize dosáhly okolí Nového Města n. Mor., Humpolce a Chotěboře. Dne 12. května umkly i jejich zbraně, obdobně jako zbraně jejich druhů, sovětských vojáků.²⁵

V posledních úderech, které prováděla osvobozenecká vojska v dubnu a květnu na západním Slovensku a na Moravě, se vyznamenali příslušníci rumunského leteckého sboru, kteří z letišť na Slovensku podporovali přidělené jim sovětské a rumunské jednotky. Účastnili se náletů na ustupující nepřátelské kolony, podporovali svá pozemní vojska ničící nepřátelské opěrné body apod. Bombardovali např. cíle v Uherském Brodě a v okolí Olomouce.²⁶ Bojů o Bratislavu a na jižní Moravě se účastnili také příslušníci 2. rumunského tankového pluku, kteří dosáhli taktéž pozoruhodných výsledků a zasloužili si pochvaly nadřizených sovětských velitelů.²⁷

Cesta rumunských armád, které půl roku bojovaly na našem území, byla těžká a vyžádala si velkých obětí. Podle rumunských pramenů dosáhly ztráty 66 000 mrtvých a raněných. 1. rumunská armáda ztratila 22 228 mužů, 4. armáda 39 540 mužů. Dalších 2516 mužů činily ztráty ostatních rumunských jednotek.²⁸ Rumunská vojska překonala na svém postupu Československem řadu horských masivů, několik velkých řek, zvláště Hron, Nitru, Váh a Moravu. Osvobodila na 1722 obcí a osad a 31 měst a městeček. Nadřizená sovětská velitelství mnohokrát ocenila úspěchy, jichž rumunské armády dosáhly, a udělila jim řadu pochval a vyznamenání. Mnohokrát byly rumunské armády jmenovány v rozkazech nejvyššího sovětského velitelství.²⁹ Mnozí rumunští vojáci a důstojníci byli vyznamenáni rumunskými, československými a sovětskými řády a medailami za hrdinství v boji s nepřítelem.

Naše obyvatelstvo, ať to byli v zimě 1944/45 Slováci, nebo na jaře 1945 Češi, očekávali s netrpělivostí příchod osvoboditelských vojsk. Příchod rumunských vojáků vyvolal zpravidla všude tam, kde se objevili, v první chvíli úžas. Všichni čekali sovětské vojáky. Je pravda, že již před při-

²³ Tamtéž, str. 231 n.

²⁴ Rumynija v antigitlerovskoj vojne, str. 239.

²⁵ Tamtéž, str. 238 n.

²⁶ În numele..., str. 305.

²⁷ Tamtéž, str. 266.

²⁸ Contributia României..., str. 146.

²⁹ În numele..., str. 184. Telegram J. V. Stalina z 5. 4. 1945.

chodem fronty se na některých místech objevila rumunská letadla a byla našimi obyvateli identifikována. Např. o náletu na Uherské Hradiště nebo o útoku na kolonu německých aut v Nivnici, který provedli rumunští letci, se rozšířily v několika dnech zprávy v celém širokém okolí.³⁰ Naši lidé si však brzy zvykli na jinou uniformu vojáků i na skutečnost, že hovoří nesrozumitelným jazykem, zvláště když mezi našimi občany i Rumuny byli vždy jedinci, kteří uměli francouzsky nebo německy, takže vzájemné dorozumění bylo aspoň zčásti vyřešeno. Jak dokazují naše i rumunské prameny, obyvatelé slovenské i české národnosti přijímali jak sovětské, tak i rumunské vojáky, kteří je osvobodili ze jha nacistické okupace, s nepopsatelnou radostí. Ve stovkách kronikářských zápisů jsou vyličený ony nezapomenutelné dny přicházející svobody různými slovy, ale ze všech vane nezapomenutelná atmosféra jara 1945. Tyto zápisy jsou bezesporu významným pramenem nejen o událostech v určité obci, o bojích, ale i o vztazích mezi našimi občany a příslušníky osvoboditelských armád.³¹ Z mnoha zápisů, v nichž se píše o osvobození rumunskými jednotkami, uvádíme jako charakteristickou ukázkou několik vět z kroniky obce Nedakonice: „V sedm hodin ráno 28. dubna zapálili Němci nálože a most přes potok vyletěl do vzduchu. V lese jihovýchodně od vesnice se objevili vojáci, kteří zůstali nerozhodně stát. Občané, kteří je pozorovali, si opatřili bílé prapory a vyšli jim naproti. Když se setkali, zjistili, že jsou to Rumuni. Přispěchavšímu veliteli vysvětlili, že Němci již opustili vesnici a stáhli se na jihovýchod od vesnice. Rumunský velitel dal ihned rozkaz k postupu. Zatím většina obyvatel opustila kryty a s nesmírným jásotem vítala osvoboditelské jednotky. Nadšení neznalo mezí a projevy vděčnosti je těžko popisovat. Každý přinášel, co mohl. Jídlo, pití a kouření. Čelné rumunské jednotky po překročení vesnice narazily na Němce. Na výšině jižně od Zlechova přešli Němci s podporou několika tanků do protitútku a Rumuni, kteří neměli žádné doprovodné zbraně, utrpěli značné ztráty. Jeden důstojník a 17 vojáků zaplatilo boj o naši vesnici svým životem. Jejich pohřeb se konal za účasti všech občanů. Západně od Zlechova a kolem Bučovic se ještě bojovalo a my jsme ukládali na našem hřbitově bojovníky, kteří prošli stovky kilometrů, aby padli při osvobozování neznámé vesnice proto, aby její obyvatelé byli zbaveni německých otrokářů a mohli svobodně žít. Nedakonští občané postavili z úcty k padlým a z vděčnosti k osvoboditelům na návsi pomník, který bude připomínat všem budoucím pokolením oběti, které muselo lidstvo přinést.“³²

Také rumunské prameny přinášejí mnoho dokladů o pomoci našeho obyvatelstva rumunským vojákům v boji, o cenných informacích, které naši občané poskytovali rumunským velitelům o nepříteli. V pramenech jsou i četné zprávy o účasti našich lidí v bojích po boku rumunských jednotek. Jako příklad lze uvést účast našich občanů v bojích o Kroměříž, kterou rumunští velitelé vysoce cenili.³³ České a slovenské ženy ošetřovaly

³⁰ Výpis z kroniky obcí Drslavice a Nivnice.

³¹ Řada kronikářských zápisů byla uveřejněna v knize Z. Konečný, F. Mainuš, Kronika osvobození Jihomoravského kraje, Brno 1962; Z. Konečný, F. Mainuš, Osvobození Severomoravského kraje ve světle kronik, Ostrava 1962.

³² Kronika osvobození..., str. 63 n.

³³ Armata română..., str. 511.

raněné a poskytovaly jim první pomoc. Rumunští lékaři zase pomáhali civilním občanům, kteří byli raněni v průběhu bojů nebo onemocněli a potřebovali ošetření.³⁴

Při pročitání zpráv o průběhu osvobozovacích bojů se objevují případy vděčnosti a přátelství mezi rumunskými vojáky a našimi občany. Když byl 1. května osvobozen Velehrad, obyvatelé přivítali rumunské jednotky vším, co měli. Staroslavnou basiliku navštívil armádní generál Atanasiu se svými důstojníky. Všichni se zúčastnili symbolického zasazení Lípy svobody.³⁵

V měsících těžkých a krvavých zkoušek na sklonku roku 1944 a v roce 1945 se upevnilo staré přátelství mezi našimi národy a Rumuny. Zůstaly po nich jako věčná vzpomínka četné památníky na hrobech těch, kteří u nás padli v boji proti společnému nepříteli.

R É S U M É

LA LIBÉRATION DE LA TCHÉCOSLOVAQUIE ET L'ARMÉE ROUMAINE

De nombreuses troupes de l'armée roumaine ont combattu sur le territoire tchécoslovaque dès les derniers jours de 1944 à la fin de la guerre (du 18 décembre 1944 au 12 mai 1945). Il s'agissait de deux armées comptant 250 000 soldats environ. Elles faisaient partie du 2e front ukrainien commandé par le maréchal Rodion Malinovski. Les auteurs du présent article suivent l'itinéraire de l'armée roumaine sur le territoire tchécoslovaque, qui commence aux frontières du Sud près de Rožňava et Lučenec, passe par la Slovaquie Centrale près de Zvolen et Banská Bystrica, Nové Mesto n./V., les montagnes aux frontières entre la Slovaquie et la Moravie, les environs de Brno et Kroměříž et se termine en Bohême orientale. En Slovaquie ainsi que dans les pays tchèques, la population accueille les troupes roumaines avec un grand enthousiasme et on les considéra comme les libérateurs de la patrie. Les Tchèques et les Slovaques les aidèrent par tous les moyens en leur pouvoir, leur donnant des renseignements sur l'ennemi, se mettant au côté des soldats roumains et prenant part à la lutte, soignant des blessés, montrant aux troupes roumaines le chemin menant aux endroits d'où elles pouvaient prendre l'ennemi à revers, etc. Depuis ces journées mémorables, les soldats roumains et la population tchécoslovaque sont liés par une amitié qui a encore renforcé les liens traditionnels unissant les deux nations. Les pertes de l'armée roumaine sur le territoire tchécoslovaque ont été considérables: presque 68 000 morts et blessés. Les tombes des soldats roumains rappellent jusqu'à nos jours le sacrifice que la nation roumaine a fait à la libération de la Tchécoslovaquie.

Traduit par J. Fryčer

³⁴ În numele . . . , str. 323 n.

³⁵ Výpis z kroniky obce Velehrad.

